

– vylučuje svátostnost v případě pokřtěných osob.

7. Vyvstala otázka, zda v případě vyloučení svátostnosti se jedná o celkovou nebo částečnou simulaci. Tradiční pojetí stojí jednoznačně na stanovisku, že vyloučením svátostnosti se vylučuje manželství jako takové a jde o simulaci celkovou. Jiní kanonisté zastávají názor, že ten, kdo vylučuje svátostnost, nevylučuje manželství, ale jeden z jeho podstatných prvků a víceméně simuluje částečně. (Je však třeba vzít v úvahu, že svátostnost manželství není pro pokřtěného jedním z prvků, ale samotným manželstvím.)

Literatura:

*Benedykt Glinkowski: Symulacja calkowita zgody małżeńskiej w orzecznictwie Roty Rzymskiej
Poznań 2004*

2. Úplná simulace manželského souhlasu

KAREL ORLIŠ
Soudní vikář DCS v Brně

Kodex z roku 1983 pokračuje v předpokladu vyloučení *matrimonium ipsum* tedy tzv. úplné simulace. Je nadmíru evidentní, že kán. 1101, § 2 prezentuje dva druhy vyloučení, navzájem dosti rozdílné: první jako vyloučení samého manželství, druhé jako vyloučení nějakého elementu nebo vlastnosti manželství. Rozdílnost se, jak je patrné, vztahuje na objekt vyloučení (samé manželství v prvním případě, nějaký aspekt nebo vlastnost v druhém), z něhož pak následně plyne rozdílnost povědomí vyloučení u toho kdo manželství simuluje. Zatímco v prvním případě je toto povědomí skoro vždy, v druhém, je často povědomí o souhlasu k manželství jako takovém, avšak tento souhlas je nedostatečný a poškozený, bez toho, aby si byl simulující vědom faktů simulace. I z tohoto důvodu můžeme konstatovat, že úplná simulace se nevyskytuje tak hojně jako simulace částečná.

Instituce manželství jako taková je nemyslitelná bez existence dvou základních profilů, které jsou esenciální pro individualizaci této instituce. Z jedné strany hovoříme o tzv. institucionálním profilu, což znamená, že manželství se chápe jako právní závazek mezi stranami, který zakládá celou šíři vzájemných práv a povinností, chování jak interpersonální, tak také šířeji jednání sociální a společenské. Z druhé strany je tzv. existenciální profil instituce manželství, čímž se chápe tato instituce, jakožto obsah lidských a osobnostních vztahů uvnitř manželství. První se utváří v okamžiku zrodu manželství jakožto kontraktu, který je učiněn směnou souhlasu tzv. *foedus*, dle terminologie nového kodexu, a druhým se myslí konkrétní rozvoj manželského života *matrimonium in facto esse* neboli *totius vitae consortium*. Jestliže vůle kontrahenta vylučuje alespoň jeden z výše popsaných profilů, potom je nevyhnutelně zasaženo manželství jako takové, tedy dochází k vyloučení *matrimonium ipsum* a nejenom k částečné simulaci pro vyloučení některé vlastnosti nebo prvku manželství. Z tohoto důvodu se může mluvit, pomíjejíce nyní simulaci svátostné důstojnosti, o dvou druhích úplné simulace.

K první hypotéze úplné simulace, k níž nacházíme zřejmou podporu v jurisprudenci, uvažujeme «*foedus seu ius*» v těsné návaznosti ke svazku manželství, a tedy vyloučení onoho základního *ius* se verifikuje tehdy, když kontrahent odmítá: «*mutua ad invicem subiectio in re coniugalis*», jako «*semetipsum unicum fontem iuris in re coniugali dicere ac retinere praesumat et consequenter decernat hoc iure ad propriam arbitrium utendum esse*».¹ Když to převedeme do praktického života, můžeme uvažovat o nějaké/m ženě/muži, která/ý se vdala/oženil z důvodu tělesného uspokojení a považuje manžela/ku vhodným/ou jenom ke splnění své žádostivosti. Nebo také o osobě, která např. z ideologických důvodů odmítá instituci manželství, vzájemné vnější pouto interpersonálního vztahu, který nikterak nezakládá právně konstutované vzájemné závazky. Do této kategorie můžeme zařadit např. lidi hlásící se k «hippy» stylu života, sekty a další skupiny osob, které se neztotožňují z faktickou a právní realitou manželství.² Nás se dnes zde dotýká tolik rozšířená «nemanželská» představa ve společnosti o partnerském životě, která vypovídá o přesvědčení zvláště mladých lidí, že manželství je zbytečné a není nutné ani k společnému životu ani pro výchovu dětí. Tak u mnohých našich «spoluobčanů» se jedná o vědomé rozhodnutí k volnému stylu života a nejnom o prohnatost z důvodu získání nejrůznějších finančních zvýhodnění ze strany státu. Podle jurisprudencce Římské roty takové přesvědčení konstitované do pozitivního aktu vůle je úplné vyloučení manželství a nejenom částečná simulace některé jeho vlastnosti nebo prvku.

Druhá hypotéza celkové simulace se verifikuje v případě, když *voluntas excludendi* se nezaměřuje v *ius coniugii* v rozměru institucionálního profilu manželství, ale v podstatě samotného obsahu manželství, totiž v nejnuitnějším «společenství celého života, zaměřené svou přirozenou povahou na prospěch manželů a na zplození a výchovu dětí ...» (kán. 1055 CIC). Kontrahent v tomto případě nevylučuje to, co instituce manželství představuje v pojetí úkolu a právního závazku, nýbrž ji vyprazdňuje ve svém obsahu co do podstatných charakteristik, uzavíraje tak vztah se spolupartnerem, aniž by chtěl konstituovat opravdový manželský svazek. Tato právní figura úplné simulace se jistě těsně dotýká pojetí částečné simulace, konkrétně vyloučení *bonum coniugalis* případně dalších podstatných cílů manželství vedle *bonum prolis* (kán. 1055 CIC), které neodmyslitelně ustanovují charakteristické komponenty manželství. Přestože je zde těsná blízkost mezi úplnou a částečnou simulací, rozdíl mezi nimi existuje v radikálnosti a globalitě, která případně objímá *totius vitae consortium*. Tak vyloučení podstatného elementu manželství *bonum coniugum* znamená, chtít uzavřít manželství bez minimálního afektivního rozměru při odmítnutí vzájemného interpersonálního darování, bez upřímného a efektivního záměru ustanovit *communitas vitae et amoris coniugalis*, avšak v případě globálnosti takového vyloučení se nemůže jednat jen o částečnou simulaci, neboť míra simulace zasahuje celkový obsah manželství. Je třeba ještě připomenout, že k tomuto profilu celkové simulace nechybí dostatečný podklad a odůvodnění v rotální jurisprudenci.³ Pro konkrétnější příklad, uveďme případ, kdy snoubenec uzavírá manželství bez lásky s úmyslem neustanovit pravé a vlastní manželské soužití (např. manželé se setkávají jen o víkend, za výraz své svobody považují mít mimomanželské vztahy, «svůj» život,

¹ 31 března 1979 c. Serano

² 23 července 1982 c. Stankiewicz

³ 15 ledna 1977 c. Ewers; 29 ledna 1981 c. Stankiewicz; 29 dubna 1982 c. Stankiewicz; 25 května 1982 c. Colagiovanni, atd.

atd.). V takových případech se jistě jedná o celkové vyloučení, protože úmysl kontrahenta popírá obsah manželství v jeho celistvosti a ne jenom v některé podstatné vlastnosti nebo prvku.

Třetí profil úplné simulace se vztahuje k vyloučení vlastního náboženského obsahu svátostného manželství, odmítnutí jakéhokoliv nadpřirozeného významu a hodnoty manželství. Tedy v případě kdy ateista, který «*etsi baptizatus quemlibet valorem matrimonii christiani respuens, caerimanie religiosae pro forma tantum assentitur*».⁴ Těžkost v identifikaci takové simulace nenastává pokud kontrahent vylučuje spolu s důstojnou svátostí i instituci manželství jako takovou (v tom případě spadáme do předcházejícího profilu simulace), ale objeví se v případě, kdy kontrahent vylučuje jenom vlastní předmět náboženského obsahu. Kupříkladu můžeme uvést situaci, kdy katolicky pokřtění snoubenci uzavřou manželství jen na úřadě, přičemž daleko jsou jim jákekoliv náboženské hodnoty, ale pro klid v rodině nebo z finančního prospěchu konvalidují tato manželství v kostele, považující náboženský obřad za pouhou formalitu. Klasická doktrína i obecná jurisprudencce se přiklání k pojetí úplné simulace, neboť v pozitivním aktu vůle, kterým se vylučuje svátostnost je zároveň výhrada proti uzavření manželství jako takového. V tomto pojetí svátostnost není nic jiného než absorbování manželské smlouvy do nadpřirozeného řádu, přičemž nezávisí na úmyslu kontrahentů, ale na božím ustanovení. Můžeme s klidem konstatovat, že toto pojetí ve své schematické podobě je dnes již překonané a je i v jistém rozporu s učením II. vatikánského koncilu (např. *Gaudium et spes*, č. 48). Tak kritici starého pojetí deklarovali, že svátost nemůže být chápána jenom jako duchovním aspekt manželské smlouvy, právně dokonalé již v sobě samé, ale musí být vsunuta do téže právní struktury instituce manželství, zdůrazňující tak více pravou podstatu a model manželství podle úmyslu Spasitele.⁵ I toto pojetí svátostnosti nás ale přivádí k závěru, že vyloučením tohoto elementu manželství je vlastně vyloučení samotného jádra instituce manželství a proto se jedná o vyloučení *matrimonium ipsum*. Pro některé kanonisty ovšem není tento závěr jednoznačný. Vidí simulaci svátostné důstojnosti jako částečné vyloučení, totiž simulaci podstatného elementu vedle *bonum coniugum* a *bonum prolis*. Opírají se o definici kánonu 1099, která artikuluje, že «Omyl co do jednoty, nerozlučitelnosti a svátostné důstojnosti manželství činí manželský souhlas vadným ...» a doplněn texturou kán. 1101 «*essentiale aliquod elementum*» vidí úmysl zákonodárce kodexu z roku 1983, pojmout vyloučení důstojné svátostnosti jako částečnou simulaci. Ovšem tato problematika je natolik rozsáhlá, že vyžaduje, abychom se jí zabývali v samostatném článku někdy v následujícím čísle AI.

Literatura:

- P. MONETA, *La simulazione totale*, in *La simulazione del consenso matrimoniale canonico*, LEV, Città del Vaticano 1990;
 M. MINGARDI, *L'esclusione della dignità sacramentale dal consenso matrimoniale nella dottrina e nella giurisprudenza recenti*, EPUG, Roma 2001;
 AA.RR., *Matrimonio e sacramento*, LEV, Città del Vaticano 2004;
 AA. RR., *Sacramentalità e validità del matrimonio nella giurisprudenza del Tribunale della Rota Romana*, LEV, Città del Vaticano 1995;
 AA. RR., *Matrimonium et ius*, LEV, Città del Vaticano 2006;

⁴ 29 dubna 1982 c. Stankiewicz.

⁵ Srov. GROCHOLEWSKI, *Crisi doctrinae et iurisprudentiae circa exclusionem dignitatis sacramentalis in contractu matrimoniali*, v *Periodica*, 1978, str. 283;